

## CUPRINS

### SEMINAR 1

Ce este postmodernismul? Definiții, etimologii ..... 2

### SEMINAR 2

Distincția postmodernism – postmodernitate..... 5

## SEMINAR 1

### Ce este postmodernismul? Definiții, etimologii

Dat fiind că „postmodern” este un cuvânt compus în mod artificial, ne vine destul de ușor să-i explicăm înțelesul; prefixul adverbial „post-” provine din latina literară unde era folosit cu un înțeles extrem de precis: „după (aceea)”. Acest înțeles a fost transmis nealterat până în secolul XIX, data formării cuvântului pe care îl avem în vedere.

În ceea ce privește „modern” (sau derivatul lui, „modernitate”) lucrurile se complică puțin. Sursele lingvistice ne indică adverbul latin „modo” (de curând, în curând) ca origine a cuvântului „modern”. La rândul lui, „modo” provine din substantivul masculin „modus” (-i) care cuprindea printre înțelesurile sale: măsură, cantitate, ritm, melodie, hotar, fel de-a fi, moderație, lege, regulă, etc. În latina târzie întâlnim deja forma „modernus” (adjectiv sau adverb), cu înțelesul de „tocmai acum, în prezent”; de aici se va transmite cu același înțeles în franceza veche și apoi în limbile europene de dată recentă. Primele utilizări medievale ale cuvântului se întâlnesc pe la începutul secolului XVI, când „modern” nu însemna nimic mai mult decât „existent în prezent, chiar acum”; spre sfârșitul secolului (prima menționare este datată din 1585) apare un nou înțeles: „modern” ca opus al lui „vechi” sau „demodat”, înțeles care s-a îmbogățit înspre secolul XIX cu sensul de „descoperire / inovație tehnică”. În mod evident, ceea ce în secolul XVI era considerat modern a ajuns să fie depășit de timpuri; cuvântul nu a dus odată cu el niște concepții sau obiecte ci doar o anumită proprietate a lucrurilor create de om, aceea de a fi noi, originale.

În zilele noastre, modernul este privit în două moduri, fundamental diferite între ele. Prima înțelegere desemnează calitatea de a fi modern ca un fapt eminent pozitiv, în contrast cu ceea ce este demodat, perimat sau cu tradiția laică. În acest sens avem de-a face și cu verbul „a moderniza”, adică a face conform cu un anumit standard de viață contemporan. Un al doilea înțeles, mai specializat (înțeles care, de altfel, ne interesează pe noi în cazul de față), desemnează modernul ca o caracteristică aparținând unei anumite perioade istorice numită modernitate. Istoria modernă (sau modernitatea) este considerată a fi acea perioadă care se întinde de la jumătatea secolului XVIII până la sfârșitul Primului Război Mondial (sau, în spațiul comunist din perioada Cortinei de Fier, până la Revoluția bolșevică din octombrie 1917). Acestei epoci îi urmează, în termeni istorici, perioada contemporană care –în ceea ce ne interesează– se identifică în mare măsură cu postmodernitatea.

#### **Ocurențe ale termenului**

[cf. Ihab Hassan – From postmodernism to postmodernity. The local/global context]

- ❖ Frank Gehry’s Guggenheim Museum in Bilbao (Spain), Ashton Raggatt McDougall’s Storey Hall in Melbourne (Australia), and Arata Isozaki’s Tsukuba Center (Japan) are considered examples of postmodern architecture: they depart from the pure angular geometries of the Bauhaus, the minimal steel and glass boxes of Mies van der Rohe, mixing aesthetic and historical elements, flirting with fragments, fantasy, and even kitsch.
- ❖ In a recent encyclical, titled “*Fides et Ratio*,” Pope John Paul II actually used the word postmodernism to condemn extreme relativism in values and beliefs, acute irony and skepticism toward reason, and the denial of any possibility of truth, human or divine.

- ❖ In cultural studies, a highly politicized field, the term postmodernism is often used in opposition to postcolonialism, the former deemed historically feckless, being unpolitical or, worse, not politically correct.
- ❖ In Pop culture, postmodernism--or PoMo as Yuppies call it insouciantly--refers to a wide range of phenomena, from Andy Warhol to Madonna, from the colossal plaster Mona Lisa I saw advertising a *pachinko* parlor in Tokyo to the giant, cardboard figure of Michelangelo's David--pink dayglo classes, canary shorts, a camera slung across bare, brawny shoulders--advertising KonTiki Travels in New Zealand

## TEXT

Linda Hutcheon – *Poetica postmodernismului* (Univers 2002, pag. 17-18)

Dintre toți termenii disputați de către teoriile culturale actuale, cât și de scrierile contemporane despre artă, postmodernismul este probabil cel mai supralicitat ca tentative de definire. De obicei este însoțit de o înflorire impresionantă a unei retorici negativizate: se vorbește despre discontinuitate, ruptură, dislocare, de (s) centrare, indeterminare și antitotalizare. Ceea ce literalmente fac aceste cuvinte (mai exact prin prefixele lor dezavatoare - dis, des, in și anti) este să încorporeze ceea ce urmăresc să conteste -așa cum o face, presupun, termenul însuși de postmodernism. Subliniez această problemă simplă, de natură verbală, pentru a demara „teoretizarea” întreprinderii culturale căreia se pare că i-am dat o etichetă atât de provocatoare. Date fiind confuzia și aerul vag, asociate cu termenul însuși (vezi Paterson 1986), aș începe prin a afirma că, pentru mine, postmodernismul este un fenomen contradictoriu, care uzează și abuzează, instalează și apoi subminează înseși conceptele pe care le ia în discuție - fie că e vorba de arhitectură, literatură, pictură, sculptură, film, video, dans, televiziune, muzică, filozofie, teorie estetică, psihanaliză, lingvistică sau istoriografie. Sunt câteva domenii de la care „teoretizarea” mea va demara, iar exemplele mele vor fi întotdeauna specifice, deoarece doresc să evit acele generalizări polemice - aparținând adesea celor care au un dinte împotriva postmodernismului: Jameson (1984a), Eagleton (1985), Newman (1985) - care ne lasă însă să bâjbâim după acel ceva botezat postmodernism, deși nu există nici un dubiu, în ceea ce-i privește, asupra indezirabilității sale. Unii preiau o „definiție” tacit acceptată la modul general (Caramello 1983); alții localizează fiara cu ajutorul unui indicator temporal (după 1945? 1968? 1980?) sau economic (capitalismul târziu). Dar, într-o cultură atât de pluralistă și fragmentată ca aceea a lumii occidentale de azi, astfel de reperări nu sunt teribil de utile dacă au intenția de a generaliza vis-a-vis de toate ciudățeniile ei. La urma urmei, ce are în comun un serial TV ca Dallas cu arhitectura lui Ricardo Bofill? Sau ce legătură există între muzica lui John Cage și o piesă (sau un film) ca Amadeus ?

Cu alte cuvinte, postmodernismul nu poate fi folosit pur și simplu ca sinonim pentru contemporaneitate (cf. Kroker și Cook 1986). Și nici nu descrie un fenomen cultural cu adevărat internațional, întrucât el este în primul rând european și american (am în vedere ambele Americi). Deși conceptul de modernism este în mare măsură anglo-american (Suleiman 1986), aceasta nu limitează poetica postmodernismului la respectiva arie culturală, mai ales de când cei care susțin o astfel de poziție sunt de regulă aceia care își fac loc să se strecoare în Noul Roman Francez (A. Wilde 1981; Brooke-Rose 1981; Lodge 1977). Și aproape toată lumea (Barth, de pildă, 1980) vrea să fie sigură de includerea a ceea ce Severo Sarduy (1974) a etichetat drept nu post-modern, ci „neo-baroc” -într-o cultură spaniolă în care termenul de „modernism” are o semnificație sensibil diferită.

Ofer deci, în schimb, un început distinct, dacă nu polemic, de la care să putem opera: ca activitate culturală care poate fi deslușită în majoritatea formelor de artă și în multe curente de gândire de azi, ceea ce doresc să denumesc postmodernism este fundamental contradictoriu, determinat istoric și inevitabil politic. Contradicțiile sale pot fi foarte bine cele ale societății capitaliste târzii, dar oricare ar fi cauza, ele au un caracter cu siguranță manifest în importantul concept postmodern al „prezenței trecutului”.

#### SUBIECTE DE DISCUȚIE

- ❖ Periodizarea epocilor istoriei cu accent pe modernitate și epoca contemporană
- ❖ Relația dintre curente culturale și epoci istorice; periodizarea curenților culturale
- ❖ Locul postmodernismului între curențele culturale
- ❖ Ce înseamnă a fi modern?

## SEMINAR 2

### Distincția postmodernism - postmodernitate

#### TEXT 1

Goran Manolescu – *Postmodernism vs. Postmodernitate* (partea a 2-a: *Este realitatea o târșă?*)

O schiță (sintetică și provizorie) a diferenței de perspectivă între Postmodernism și Postmodern(itate), ar putea fi următoarea. În Postmodernism, 'Necazul [în legătură] cu realitatea este că ea merge mână în mână cu o ipoteză care o neagă. Și atunci realitatea capitulează la primul avertisment și se înclină în fața violenței conceptuale'. Ca în fizica particulelor elementare atunci când rezultatele depind de alegerea condițiilor experimentale dar sunt "previzibile" deoarece alegerea acelorași condiții experimentale conduce, totdeauna, la același rezultat. În astfel de condiții orice "obiectivitate" pare să dispară și, odată cu ea, orice senzație a unei "realități" ferme pe care să te poți baza. Este un fel nou de "incertitudine" în a mai putea distinge "realul" de "imaginar". În Postmodern, în schimb, la nivelul "realității" cotidiene, incertitudinea, pe toate planurile (începând de la cel individual, trecând prin cel colectiv și până la cel al mediului (natural?) înconjurător, pare a se înstăpâni cu frenezie. Și aici nu mai este vorba de nici un efect (controlabil) al schimbării condițiilor (conceptuale) ale "experimentului" (astfel de "condiții" a fost scăpată complet din mână). Deci nu mai e vorba de un adevăr "logic" care se verifică, până la un punct, în "empiric" prin experiență "obiectivă", în cadrul unui sistem de gândire. Ci, se pare, de un adevăr "ontic". Ceea ce este cu totul altceva. Oricare ar fi versiunea adoptată (și pot exista - și sigur există - nenumărate alte versiuni ale Postmodernismului [9] și/sau Postmodernității), apar cel puțin două întrebări care nu mai pot fi evitate:

1. Care existență este "reală": cea Postmodernă sau cea Postmodernistă ? Și care este, de fapt, criteriul de a considera că ceva este "real" sau nu (inclusiv "teritoriul inițial" de la care pornește o simulare ca, treptat, să ajungă la "n" simulacre, așa cu presupune Baudrillard)?

2. Nu cumva Postmodernismul pune semnul identității între "adevăr", "existență" și "realitate", reducând "realitatea" la cea plată, "empirică" [10]? Fără a se afirma răspicat aceasta. Considerându-se însă ca fiind un lucru subînțeles, infailibil. O "realitate" (empirică) care a "ascultat", până nu demult, de o "logică" a predictibilității. Chiar și dacă nu mai era una strictă, ci, uneori, relaxată prin probabilitate și/sau una aristotelică "lărgită" prin admiterea "terțului inclus". Realitate "empirică" care dă semnale, din ce în ce mai evidente, de impredictibilitate (și nu la nivel "logic" ci, pur și simplu, la cel mai evident, banal și trivial nivel "ontic" perceptibil direct în mod "empiric") . Mai ales după explozia comunicațiilor, în general și a Internetului, în particular (așa cum am mai spus). Și atunci, postmodernității găesc soluția. Și anume că "adevărul" - identic cu "realitatea empirică" și, în prelungire, și cu "existența" - începe și el, la rândul său, să se relativizeze, ajungând impre-vizibil/dictibil. Și acest lucru este postulat (adică, luat drept "adevăr" de necontestat !?) - afirmație ne explicită, dar rezultând dintr-o analiză chiar și sumară - devenind axioma de bază a Postmodernismului. Evident, aici apare o contradicție în termeni între "adevărul" (de necontestat !?) al acestei axiome și relativizarea până la dispariție a "Adevărului", în general. Contradicție de care Postmodernismul nu este nici măcar conștient !.

TEXT 2 (opțional)

Ihab Hassan – *From postmodernity to postmodernity*

I do so by making a distinction I did not sufficiently stress in my earlier work: between postmodernism and postmodernity. This is the distinction that constitutes the main thrust of this statement, and to which I will later return. For the moment, let me simply say that I mean postmodernism to refer to the cultural sphere, especially literature, philosophy, and the various arts, including architecture, while postmodernity refers to the geopolitical scheme, less order than disorder, which has emerged in the last decades. The latter, sometimes called postcolonialism, features globalization *and* localization, conjoined in erratic, often lethal, ways. This distinction is not the defunct Marxist difference between superstructure and base, since the new economic, political, religious, and technological forces of the world hardly conform to Marxist “laws.” Nor does postmodernity equal postcolonialism, though the latter, with its concern for colonial legacies, may be part of the former. Think of postmodernity as a world process, by no means identical everywhere yet global nonetheless. Or think of it as a vast umbrella under which stand various phenomena: postmodernism in the arts, poststructuralism in philosophy, feminism in social discourse, postcolonial and cultural studies in academe, but also multi-national capitalism, cybertechnologies, international terrorism, assorted separatist, ethnic, nationalist, and religious movements--all standing under, but not causally subsumed by, postmodernity. From what I have said, we can infer two points: first, that postmodernism (the cultural phenomenon) applies to affluent, high-tech, consumer, media-driven societies; and second, that postmodernity (the inclusive geopolitical process) refers to an interactive, planetary phenomenon wherein tribalism and imperialism, myth and technology, margins and centers--these terms are not parallel--play out their conflictual energies, often on the Internet. I have said that I did not stress enough the distinction between postmodernism and postmodernity in my earlier work. But in fairness to the subject--and perhaps to myself--I should note that an internal distinction I made *within postmodernism itself* points to a crucial characteristic of postmodernity in its planetary context. In an essay titled “Culture, Indeterminacy, and Immanence: Margins of the (Postmodern) Age” (1977), I coined the term “indetermanence”--that is, indeterminacy combined with immanence--to describe two disparate tendencies within postmodernism: that of cultural indeterminacy, on the one hand, and that of technological immanence, on the other. These tendencies are contrastive rather than dialectical: they ensue in no Hegelian or Marxist synthesis. (I can think of no one less postmodern than either.) By indeterminacy, or better still, indeterminacies, I mean a combination of trends that include openness, fragmentation, ambiguity, discontinuity, decenterment, heterodoxy, pluralism, deformation, all conducive to indeterminacy or under-determination. The latter concept alone, deformation, subsumes a dozen current terms like deconstruction, decreation, disintegration, displacement, difference, discontinuity, disjunction, disappearance, de-definition, demystification, detotalization, delegitimation, decolonization. Through all these concepts moves a vast will to undoing, affecting the body politic, the body cognitive, the erotic body, the individual psyche, the entire realm of discourse in the West. In literature alone, our ideas of author, audience, reading, writing, book, genre, critical theory, and of literature itself, have all suddenly become questionable-- *questionable but far from invalid, reconstituting themselves in various ways.*

SUBIECTE DE DISCUȚIE:

- ❖ Delimitări etimologice între postmodernism și postmodernitate. Conceptul de „ism”
- ❖ Atribuirea adjectivală corespunzătoare: postmodernist / postmodern
- ❖ Posibile denumiri alternative pentru postmodernitate
- ❖ Care este posibilitatea existenței unei diferențe fundamentale între postmodernitate și postmodernism?